

Ferk Petersen lett de Besökers över de Wal-Knakens staunen.

INGWER OLDSEN

De Stint rüükt as en Gurk

De Sommer döörch giff dat nu plattdüütsche Führungen in't Multimar Wattforum

TÖNN Glieks schall dat losgahn – en Führung op Platt döörch dat Multimar. Ob dor noog Lüüd kamen? Frerk Petersen hett sik op allens vörbereitet. Dat ganz Huus hett he döörchkeken, sik informiert, mit de Aquarianers schnackt. Nix Verkehrtes will he vertellen. Nationalpark-Ranger is he siet bummelig 20 Jahr. Landwirtschaft hett he studeert un kummt ut Arlewatt. Op Nordstrand arbeit he an de School mit Junior Rangers.

Överall lopen Lüüd un kieken. „Da hinten beim Seedler warten schon zwei Gäste“, seggt de junge Fru an de Kass. Un denn geiht dat los: Eerst en lütte Waterloop, denn in't Watt un dorna wieder in't deepe Water. Ohn Enn kann een na Infos fragen oder Schillers lesen. Hundert-dusend mol Leven giff in een

Kubikmeter. Dat is Biomasse mit allergröttste Erdrag op de Welt. Millionen Vagels warn satt op jerre Tog in't Winter- un Sommerquarteer. 280 Watertiern kann Frerk Petersen wiesen op 3000 Quadratmeter Utstellen.

„De Stint rüükt as en Gurk“, weet Ernst-August Hinz vun

„De is doof, de klemmt sik in en Höhle un verhungert“

Ferk Petersen
Nationalpark-Ranger

Nordstrand. Ok he kennt sik ut mit Fisch. He is al mol staken worm vun en Leierfisch. So'n Fischvergiftung is keen Sposs. Un he weet ganz genau, wodenig de Knurrhahn mit Muskeln un Schwimmblaas Geräusche maken kann.

So warrd diskuteert, worum

wull bi de Seepeer dat Männchen de Jungen optrecken deit. Sogor de genaue Watertemperatur verkloort Frerk Petersen. „Soveel as hüüt heff ik hier noch nümmer sehen“, seggt Elke Frank. „Ik warr mien Vereen mol vör-schlagen, dat wi so'n Führung mit-maken doon.“

Sodennig geiht dat vörbi an Aquarien mit Quallen un anner merkwürdig See-Getier. De Rochen hett vun ünner en Engels-gesicht. Mit Taschenlamp wiest Frerk Petersen de blaue Hummer in sien Höhle un verkloort, dat de in Quarantäne kummt, wenn he de Panzer afschmitt.

„Nicht, dat he denn mit sien wecke Huut to Kummers kummt.“ Tweemol in de Week kann een de Fuddertiet in't Multimar mitbe-leven. Denn mutt dor en Duker rin in't Aquarium, sunst freten

de gauen Fisch dat beste weg, bevör de langsamen sowiet sind. De Tokiekers dörvon denn över Mikrofon Fragen stellen.

Söventein-en-halv Meter lang is dat Skelett vun de Pottwal. Vun binnen un vun buten könnt wi de bekieken. Frerk Petersen kennt all de Knakens un weet, wat so'n Wal freten deit. En Utstellen wiest Billers vun de aktuellen Walstrandungen an de Nordseeküst. Dorto giff dat Infos över Fischeree un de Grötte vun de Fangnetten...

An't Enn sitten wi vör dat Riesenaquarium mit en 37 Zentimeter dicke Schiev un holen nich op to staunen: „Un de Stör is zwar dat öllste Waterwesen. Avers de is so doof, de klemmt sik in en enge Höhle un verhungert. Wi mööt em denn jedet mol retten.“

Ingwer Oldsen

„Wü let üüs ek önerfo“

Töhop ma üöern seet höör Maren Jessen me fuul Dreft fuar't Sörling iin

SÖL Maren Jessen es di stairfortreeren Fuarwüf faan di Sörling Foriining. Jü aarberet töhop me üöern fuar en Tökemst fuar't Sörling. Eeđer di Duar fan Maike Ossenbrüggen 2014 heer jü höör Sörling-kursen en di Teaterker aurnomen.

Maren Jessen
BOOM

Ön Kairem waar di 30jaarg Jubileum fan di Friesensaal fiiret en diarme for-bünen fif Jaar Kulturhaus. Wiar di Sörling Foriining diarme töfreer?

Wü wiar mal töfreer, aur wü me üüs sörling Popenteater me diarbi wiar. Diardöör, dat di biiring Foranstaltingen töhoplaier uur, her wü en fol Hüs me 150 Lir. Üöers haa wü miist sa om en 80 Tölukers, wat uk al ek ring es, man sa kãm diar jit muar Mensken töhop. En üüs Sörling wiar uk sa gur üs oler töfuaren, dit haa wü uk fan Sörlingen jert. Üüs Ker faan't Popenteater bistaant nemelk bluat üt Lir, wat Sörling jest üs Wuksenen liirt haa, sa üs ik uk.

Hur heer di Komeedistek üp Sörling di Lir önstönen?

Gur, allhüwel di miisten ön't Publikum niin Uurt Sörling forstuun. Dit es jir hiil üöers üs üp't Fastlön, hur bi't friisk Teater ön Risem-Lunham di hiil Saal fol fan Mensken es, wat ales forstuun ken en

Dit Popenteater maaket ek bluat di Spölder fuul Formaak.

rocht megung. Jir üp Söl funksjonieret üs Selskep hiil üöers üs ön üöer Regjoonen fan Nuuröfriislön. Jir staant sa fuul üöers ön Fuargrün, ark Dai – en dit es ek jüst dit Sörling.

Di Ker fan Sörling-Aktiwen, wat üp Sörling Teeater spölet, bistaant fuaral üt Lir, wat al ön Renti sen. Hurom waant di Generatsjoon fan di twuntig-bit föftigjaargen?

Di Saison üp Söl waaret mal lung, diar haa maning iinfach rocht fuul tö dön en sen

en Injem rocht tökant. En wan em en Komeedistek iinöowet, brükt dit fuul Tir. Diartö haa wü en gurt Problem diarme, dat maning jung Sörling dit Ailön forlet. Tö liker Tir tii maning Lir fan't Fastlön aur tö't

Ailön. Aarber jett et jir fuaral fuar Forkoopers, fuar Hunwerkers en ön di Gastronomii. Fuar min ain Jungen, wat al lung gurt sen, wiar diar uk nönt diarbi, ja lewi al lung ek muar üp Söl.

Hurom maaki i jüst Popenteater, dat es wel mal daiik en i maaki et uk gur, man fair di sörling Spraak diardöör ek jit muar di Stemp „ualmooris“?

Dit Popenteater es öner Maike Ossenbrüggen fuar sawat dörtig Jaar önstönen, auer ek muar ali Diielnemers fan di Sörlingkursen salew üp di Spölder stuun wil. Dach öntwesken sen di Popen en Diil fan üüs Spraakaarber uuren, hat maaket üüs iinfach Spaas en dit Publikum uk. Wü sen uk al diareeđer fraaget uuren, of wü ek jens en Popenteater üp Deutsch maaki ken, man wü sen di Meening, dat üüs Popen gaar niin Dütsk snaki ken. Ön üüs Teateraarber haa wü üüs me Spölpopen uk langsen weöer kritisk Teemen äpnomen. Diar es noch wat moderns bi.

Wat sen juu Plaanen fuar di Tökumst?

Wü wil üüs nü muar om di Jungeren kümeri, wü brük jung Lir, wat förtermaaki. Di leest Sörlingkurs fuar Bigenster skul ütfaal – diar wiar ek noch Önmelings. Wü maat me Jil faan di Bund en digitaal Sörling-Spraakkurs fuar Jungen ütaarberi en muar me di Jungen üt di sörling Skuulönerrocht töhopmaaki. Di Kontakt me di Sörling-Skuulmaisters es al rocht gur. Büten dit sen wü fuar nü Ideen dankbaar, hü em en gurter Interesi üp des Ailön fuar't Sörling foken. Somtirs ken em diar al bi fortwiweli, man ik persöönlek let mi diarf an ek önerfo – en ik liiv, di üöern uk ek.

Man wü brük uk en Teeken fan di Lir, wat Sörling üs Mooterspraak haa, of wü üp di rocht Wai sen. Ja haa nemelk laider me üüs Aarber nönt tö dön, ja haa jam hiil töbeektain.

Interview: Claas Riecken

Naien önjlup: Mör ruchte for da latje spräke önj Europa

NORDFRASCHLÖNJ Peter Bilbao as di bäas foon *Kontseilua*, weer 46 baskische foriininge önj tuhuupeuge. Da baske önj Spånje hääwe jare äin autonoom gebiit, weer amenbai 600.000 manschne e spräike snääke.

E Flansborj stääpräsidentin Svetlana Krätzschmar än Paul Bilbao mat protokol foon Donostia.

ECMI (2)

Bilbao määget uk ma bai e kultuurhoodstää San Sebastian. Dät pääset gödj tuhuupe, heet di baske toocht. 1996 heet nämlik e PEN, weer schriwere üt e hiile wrääl tuhiire, jüst deer dät rucht aw e äine spräke tu da manschernerucht tuteeld. Jü stää heet wälj en sliiks traditsjoon fort internatsjoonäl tuhuupeugen for e spräke.

Än sü heet Paul Bilbao 20 iir lääser nuch iinjen en drääwen for spräkestipe önj San Sebastian, wat aw baskisch Donostia hāt, määged. Deer hääwe's jam frääged, wat huum for e spräke määge koon. Papiire, am e

spräke tu schöölen, jeeft et nooge. Duch da kaame ältumääle foon boowen, foon da regiiringe unti e EU-rädj. Hü wus et, wan huum da manschne frääged? Wan da seelew forsliike määge, hü huum da manerhäidespräke beest schööle koon? Sü köm et tu dät protokol foon Donostia. Jüst sü as et protokol foon Kyoto, weer standards for e amwraälpolitiik fäästläid san, schal dät protokol foon Donostia di standard for spräke weese. Deer schal huum dan e politiiik önj ääl da europäische lönjje eefter ruchte.

Bilbao heet önj hiil Europa frääged, huum jüdeer idee stipe koon. Sü as di baske eefter Flansborj kiimen. Dät manerhäide-sentrum ECMI (*European Center for Minority Issues*) wus iinj foon seeks institu-

Bai e e diskusjoon hääwe maning jare hart ütshueded.

tsjoone, wat mamääge. Da hääwe da manerhäide önj Slawik-Holstiinj än Dänsch tuhuupe hält, ferteelt di direkter Prof. Tove Malloy bai e diskusjoon önj Flansborj Hüs. Da dänsche, roma, tjüsche üt dänsch än frasche hääwe jam ma jare kumer ai tubääg hülen. Duch et jeeft ün ätwäi. SSW-loondäismoon Lars Harms wittj, dät huum ham ai ältens seelew wat ütänke tört. Hi namt häl wat foon oudere ap.

Paul Bilbao wiset deeraw haane, dät mör as 13 miljoone europäer en manerhäidspräke snääke. Wan jam da tuhuupe-slite, hääw's uk mächt. Än jüdeer mächt schal huum njüte. Huum tut protokol foon Donostia wat baidreege wal, koon dät ouert internet düünj aw e sid: www.protokoloa.eus.

Karin Haug

Mr. Kulturringe geiht vun Boord

Dänsch, Plattdüütsch un irische Engelsch – dat is Kultur, meent Ulf Brix

HOOG Mit Kartüffelsalot un Frikadellen schall 21 Jahr Vörstandstiet to Enn gahn. Bi Sünnschien, pustige Wind un Leeg-Water geiht dat mit de Adler-Express na Hooge. De Nationalpark wiest sik vun de schönste Siet. Kalle Johannsen un Manuel Knortz vun „Dragseth“ schlepen Gitarren un vele annere Instrumente mit lang. Ulf Brix kann 32 Mitföhrers vun de Kulturringe över Boordmikrofon begröten. He hett allens in Griff – Mr. Kulturringe.

Dat Hooger Team um Karen Tiemann hett allens plaant: Flaatkoken backen, Eten bestellen, Führungen afmaken. Bürgermeister Matthias Piegras hett Bescheed. De Sünn speelt mit. Un Peer un Waag töven op de Besökers. Gertrude von Holdt-Schermuly verkloort de Johanniskark. To jede enkelte bunte Fenster weet se to vertellen. Se verkloort de Dööpsteen ut Holt. Se wiest plattdüütsche Wöör ut de Bugenhagen-Bibel an de Kanzel. Un se weet, worum all de Sand to finnen is op de Deel ünner de Karkenbänke. Middageten in de Friesen-pesel un achteran denn Kul-

Ulf Brix (vörn, 2. v. re.) merrn mang sien Kulturringlüüd.

INGWER OLDSEN

turprogramm mit Stormfloodfilm un Besöök in de Königspesel. Ringelgöös kieken. Wer will, kann sik de Fööt verperren bit hen na de Johrsversammeln. Wat is dor nich allens wenn in Ulf Brix sien Vörsitteriet: Utstellen in dat Kreishuus, Festival Kultur 21, Sprakenfest in Bredstedt, Johrsversammeln op Langeness, in de Meerie oder in de Heuherberge. Springflood un Dragseth hebben Musik maakt. Mathias Stührwoldt hett Stücken vertelt.

Siet 18 Jahr hett Ulf Brix plattdüütsche Vörwöör för dat Programmheft schreven. Elkeen Jahr hebben dusende Deelnemers sik wiederbilden un Veranstaltungen bi de Kulturringe besöken kunnt. Dat kann he jümmers wedder stolt vermelden. Sien Dank geiht an all de ehrenamtlichen Hölpers, Mitstrieders, avers ok an de Politik. Siet 65 Jahr kümmern sik de Kulturringe un dat kulturelle Tosamenleven op Döörp. Nu is Ulf Brix sien aktive Tiet vörbi.

Dat Dragseth Duo speelt hüüt för em un för de Versammeln. Sogor en offiziellen Brief vun Renate Schnack hett he kregen. In typische Ulf-Brix-Maneer hett he sien Nafolgerinnen Antje Müller-Guthof un Brigitte Schröder fraagt, ob se de Postens in de Vörstand övernehmen wülln. En ‚Nee‘ harr he avers gornich hört. Un Ehrungen – so as Ehrenvörsitter oder so – de will he nich. Ulf Brix bliff as he is – Mr. Kulturringe.

Ingwer Oldsen